

Financuar
nga Bashkimi Evropian
dhe Këshilli i Evropës

COUNCIL OF EUROPE

Zbatohet
nga Këshilli i Evropës

INSTITUTI I SHËNDETIT PUBLIK

TRADUNARI DI DATITI COVID-19

TRADUNARI DI DATI TI COVID-19

Textu pi Limba Armână

CUNTSĂNERA

1. URNIPSEARI-CONSILIERI.....	5
2. NTRĂBĂRI SHI APĂNDĂ SEARI SPESI TI VIRUSU SHI LLĂNGOARA DI COVID-19.....	7
3. SIMPTOMILI.....	9
4. TROPU A TRANSMETARILJI A INFEXIONU DI COVID-19	10
5. SUPRĂFATSILI SHI IYIENA	14
6. TUTIPUTA(PRICIA)	15
7. NINTIDĂNĂSEARA, DIAGNOSTICARA SHI TRATARA	17
8. RECOMANDĂRI TI CĂLĂTORI.....	20
9. GRAUNIA.....	22
10. MĂSURI ANDREPTU DI VURTUSHĂRA A CONTROLU PIT PUNCTILI DOGANALI	23
11. TI POLITADZLJI.....	24
12. TI BISNESLJI	27
13. TI LUCRĂTORLJI ALI ADMINISTRATI PUBLICĂ	31
14. TI LUCRITORLJI A SECTORU PRIVAT	32

URNIPSEARI-CONSILIERI

Izvuru: www.coronavirus.al/keshilla

- Telefonats 127 cāndu avets semni di tushāri, temperaturā i disculii tu sufluturā shi raportats isturia a cāljurlor ancā avets cāljuritā kirollu dit soni;
- Llats spesu mājli cu apā shi sāpunishi curatsli nāsli cu pastritor di bazā alcoholicā:
- Cāndu tushats shi sturtāts, anvilits gura shi nara cu turrara a cotu i cu unā shamei di carti. Arrucats cuinoarā shameia di carti tu cānistra a armāsiturlor shi dapoia llats mājli;
- Afāritsvā di contactlji strrimts cu caitsido cara ari temperaturā shi tushāri;
- Tsānets distantsā curmatā - nu ma ptsān di un metru- di alts oaminj, diahoryia cāndu tushadzā, strimteadzā i aru hievāri, cātse virusu si aflā tu ....a scuiatu shi poati ta si transmestā intru adiljarilji tu distancā aprukiatā.
- Afāritsvā di contactlji cu pāzara a prāvdzlor shi agrimilor yii tu bārrili iu si aflā coronocirusu shi ninti dānāsits contactlji niapāritsi cu prāvdz yii i cu suprāfatsi cara aru futā tu tocari cu prāvdzli.
- Afāritsvā di consumara a productlor di carnā niadāratā i ptsān-adāratā. Carna, laptili nicullucratu i organili a prāvdzlor, lipseashti si trateastā cu ngātani, ufilisindu hāllāts di apārari tu trop tsi si dānāpartā contaminarea.
- Cālātorlji cara artu avutā tocari cu cāzuri confirmati i expozari directā cātā un izvur di infexion, lipseashti si bagā tu oservari yitrescu. Tocarili cu kindhin analtu, lipseshti ta s' dānāpartā cāljurāri ti perioada a incubationu pānā tu 14 di dzāli.

- Organizatsionu Cozmicu ali Sănătati, recomandashti ta s'băgats ună mască, goallă ancă shubiits că poati s'hits infectats cu noulu Virus shi avets simptomi tetlji ca tusi, sturteari i ancă hits tu mutreari câtă vărnu person shubiitu ca pinginitu cu coronavirus (urnipseara dit soni tu Chină shi simptomili a adiyarilji). Ufiliseara ali maschi agiută ti sinuriari arăspândearea a kicutlor shi deadun cu năsi, a virusu ma lipseashti ta si avină shi cu alti măsuri di iyiena adiyitoară shi a mănjlor. Nu easti ananghi ta s'purtats niscănti maschi ună pisti allantă (suprăbăgati)
- Llats mănjlî: dupu tushari i strurteari, kându mutrits llândzitslji, ninti shi llungă a adărarilji a mănăturilor, ninti di hărniari, dupu ufiliseara a tualetu, dupu adărara a tsido lucru, dupu tocara ali tutiputi.

NTRĂBĂRI SHI APĂNDĂ SEARI SPESI TI VIRUSU SHI LLĂNGOARA DI COVID-19

Izvuru:<http://www.ishp.gov.al/pyetje-dhe-pergjigje-te-shpeshta-virusi-dhe-semundja-nga-covid-19/>

Tsi easti coronavirusu ?

Coronaviruslji (CoV) sântu fumeljã mari di virusi cara furnjisestu llãngoari di cama njitsli pãnã la cama greili. Nãslji sântu arrãspãndits pit multi soi di agrimi shi rarã evaluestu, si transmetestu, infecteadzã oaminjlji shi ma nipoj si dishchidu un di allantu. Coronaviruslji omani si bãgarã oari ti prota oarã tu anu 1960 shi pãn tu anu 2019 si cunushtia 6 tetlji di cara 4 sântu urdinari ca: 229E (alpha coronavirus), NL63 (alpha coronavirus, OC43 (beta coronavirus) shi HKU1 (beta coronavirus).

Tu eta di 21, doi coronavirush, cu patoghenitati analtã ca SARS-CoV cara furnjiseashti Sindromu Adiljãtor acut greu shi MERS-CoV cara furnjiseashti Sindromu Adiyiãtor ali Dati di Anamãsa, si transmetarã di rezervatslji a agrimilor ca: unã di soili a matslor agri shi gãmililor la oaminj, transmetãndu epidemii globalã cu llãngoaritati dhi moartalitati analtã.

Coronavirusu nou COVID-19

Data 31 di Ndreu 2019, avu niscãnti cãzuri cu pnevmonii tu Wuhan, provintsa Hubei tu Chinã di iu, multsimia a lor raportarã expozari tu unã mari pãzari di producti amareni iu si vindia multi soi di agrimi. Datili progresivi spunu cã 2019-nCOV ari omologhii ti niscãnti aminoatsidi cu SARS-CoV shi poati ta s'ufiliseastã ca receptor ACE2. Di 11 di Shcurtu 2020, llãngoara furnjisitã di aestu virus si achljimã COVID-19 (CO-si leagã cu Coronavirus, VI-si leagã cu virusu, D-si leagã cu llãngoara shi 19- si leagã cu anlu. Ashã, virusu si achljimã SARS-CoV-2.

Di iu yini Coronavirusu ?

Coronavirusu tsercljuleadzw pit agrimi shi niscãnti di nãsi aru axia si transmeteastã di agrimi la oaminj. Tora easti dialithisitã cã Coronavirusu si transmeteshti shi di omu la omu.

SIMPTOMILI

Cai sãnrũ simptomili a unui person infectat cu Coronavirus

Simptomili si spindzurã di viruslu ma semnili urdinari anvãrtestu simptomili a aparatu a adiljariyi, hevãri, tusi, acãtsari ali sufluturi shi dhisculii tu adiyari. Tu cazuri cama greali, infexionu poati ta s'furnjiseastã pneumonii grau sindrom sufluturor acutu, insuficentsã renalã, maljudzã shi moarti.

Cãtu kindhinoz easti noulu coronavirus ?

Ashã ca allanti llãngoari a cãljurlor a adiyarilji, noulu infexion COVID-19(poati ta s'furnjiseastã simptomi lishoari ca arrãtsimi, dureri di gurmazu, tusi shi hevãri ma poati shi simptomi cama greali ca pneumonii shi dhisculii tu adiyari tsi ducu shi tu fatalitati.

Oaminjlji cama sensitivi cãtã formili greali, sãntu ilikiadzljji shi atselj cu llãngoari egzistenti tetlji ca dhiavitu shi llãngoarili di inimã.

Cai easti dhiafuraua anamãsa di simptomili a gripu, unã arrucurari urdinarã shi a noulu Coronavirus ?

Simptomili sãntu undzitoazi shi si cunstãtuestu di tushãri, hevãri shi arrucurari. Cumtsido s'hibã eali si furnjisestu di dhiafuri virusi, tiatsa, tu casu di shubieri di Coronavirus, easti ananghi si adarã testi laboratorichi ti confirmari diagnoza.

Cãtu allundzeashti perioada a incubationu ?

Perioada a incubationu spuni ti intevalu intru kirollu a infexionu shi a simptomilor clinichi. Diactualu si valorizãshti cã si zbatã intru 2 shi 11 di dzãli, pãnã tu maximum 14 di dzãli.

TROPU A TRANSMETARILJI A INFEXIONU DI COVID-19

Poati si transmeteasta coronaviruslji shi noulu Coronavirus di la un person la allantu?

- Ye, niscânti coronavirusi poati si transmeteasta di la un person la allantu, diurdin dupu contactu strrimtu cu un patsient infectat, ca exemplu intru di membri di fumeljã i di un ambient ti angãtanu sãnãtãtor.
- Noulu Coronavirus, furtisitor ti llãngoara a COVID-19 tutashã poati ta si transmeteastã di la un person la un altu anamãsa di contactu strrimtu cu un cazu infectatu.

Cum si transmetashti noulu Coronavirus di la un person la un altu ?

Noulu Coronavirus easti virus a caljurlor di adiyari cara si dishchidi ma multu anamãsa di contactu strrimtu cu un peson llãndzut. Tropurlji printsipari a arrãspãnderilji di personu llãndzut, si adaru intru:

- scukiatu, tushãra shi sturtara.
- contactlor personali ndreptindrepti.
- mãnjlør, ca exemplu, tocãndu cu mãnji ni llati gura, nara i ochlji.
- tu rari cazuri, infexionu poati si tihiseastã anamãsa di contaminara fecalã.
- Diurdinaru, llãngoarili a adiljarilji nu si transmetestu cu mãnçãtura, cara tu tsido cazu lipseashti si trateastã respectãndu practichili buni ali iyieni shi nclofudzindu contactu intru mãnçãtura nicullucratã shi atsiljei adãratã.

Cu tutatsa, ninga cunducu studlji ti adukieri cama ghini cã cum si transmeteshti aestu soi di virus.

Cai easti definitiionu a “contactu strrimtu” ?

Ca dupu ECDC, “contactu strrimtu” va si achiamã:

- Cathi person tsi bãniadzã tu idhia casã.
- Cathi person tsi ari contact cuinoarã cu un cazu i cu dzamili trupari i mostrili laboratorichi.
- Cathi lucritor sãnãtãtor tsia ari datã direct angãtan ti patsientslji cu 2019-nCoV, shi ari lucratã cu lucritori infectats cu 2019-nCoV.
- Cathi person i personji cara aru vizitatã patsients. i aru stãtutã tu idhiu ambient di angãtanu sãnãtãtor cu patsients cu 2019-nCoV shi diahoryia, cãndu cazu lji si easti sumashtãrratu unei protsedurã cara fiatã aerosol.
- Cathi person cara lucreadzã aproapea shi astrrimtu i ari futã tu idhiu ambient nchisu ca exemplu vãrnã clasã tu sculii cu patsient cu 2019-nCoV.
- Cathi person tsi ari stãtutã tu doi metri distantsã di casu, tu cathi ambient cara nu si easti aducamintatu ma nsusu ti tsido kiro.
- Cathi person cara ari cãlãritã deadun cu un patsient i cu mults patsients cu 2019-nCoV cu tsido metsu.
- Personjlji cara cãlãrestu tu un aeroplan tu idhia aradhã i tu dauli proti aradhi shi dupu un cazu shubiitu i confirmatu cu 2019-nCoV; asutsitorlji ali cãlãrii i angãtantorlji; shi membrilji a ecuipaju cara aru servirsitã tu sexionu a aeroplanu iu eara shãdzutu cazu. Ancã cazu ari unã simptomatologhii grau i easti zbãtutu nuntru tu aeroplan, lucru tsi spuni ti expozari cama mari a pasagerlor, lipseashti considerati ca contacti strrimti cu tuts pasagerlji shãdzuts tu idhiu sexion a aeroplanu i tu ntregu aeroplanu.

Cum s'tratăm "contactu strrimtu" a unui cazu consideratu ca COVID-19

Cathi individ cara raporteashti ti tsido contact cu un cazu shubiitu, pätutu i confirmatu cu COVID-19, lipseashti ta s'u prezentă aproapea di NJVKSH corespondentă cuinoară shi ma nclo di la NJVKSH, la ISHP cu formularu a xităsearilji. Aestă protsdură lipseashti ta si adară nuntru di 24 di sähäts.

Cātu ma ntroară pätută, NJVKSH tu cullucrari cu ISHP, ahurheshti identificara a personjlor cara aru avută idhiu expozitsion ca cazu shubiitu i pätutu (subjecti cu-expozati) shi a subjectlor cara eara tu contact strrimtu cu casu alungă di perioada a lui simptomatică i shi ninti di ishăra a semnului clinitsi.

Tu ashtëptara a confirmarilji a cazu, ti furnjia a nilimpidzărlor greutoazi di pănătoru tu ligătură cu aestă llangoară, cathi contact lipseashti ta si tsănă tu autocarantină ti sigurupseari distandzara a lor sotsială aplicându regulili ali carantini.

Cai poati ta si infecteasă di noulu Coronavirus ?

Personji tsi băniadză i cara aru cälărată tu bărruri infectati di noulu Coronavirus, poati ta s'kindhinipseasă infexionu. Diactualu noulu Coronavirus ma kiclufureashti tu Chină iu si raporteashti numru cama mari a cazlor. Tu allanti cazuri, multsimea a cazlor raportati tu kirollu dit soni, aru cälărită tu Chină. Niscănti cazuri si vidzură la atselj tsi aru bănată i cullucrată distrimtu cu oaminj infectats tu Chină , Tutashă ari Hori iu ari tsercljulari komunitară ca ti axemplu Korea di Sud, Hong Kong, Japonii, Tailanda shi tora tu soni tu Italii.

Poati si dishchidă infectara cu noulu Coronavirus di un cazu cara nu spuni simptomi? (Cazu asimptoticu)

Ca dupu datili disponibili, diactualu, oaminjlji simptomatitsi sântu furnjia cama spesă a răspänderilji a virusu. OIS (Organizatsionu Internatsional ali Sănătati), u veadi ca raru infectara cu Coronavirus cama ninti di ishăra a simptomilor cu tută tsi shi aestă puteri, existeashti.

Easti dealithia ca noulu Coronavirus poati ta si transmeteastă intru contactu cu mănushili i cu hearrili ti tsăneri tu autobuzi estendu aproapea di person tsi tushăshti ?

Bazându la datili disponibili, si veadu ca multu pătută tsi un infexion poati ta si ia di hearrili ti tsăneri shi mănushili di autobuz. Di allantă parti, diaactualu himu anamăsa di sezonu a gripu. Tiatsa, ancă si bagă oară tadhi simptomi ca hievări, tushări, dureri di gurmazu, di capu shi diahorya dhisculii tu adiyari, easti ananghi ta si consultă cu yiatru. Cututatsa, ti nintidănăseari infexionu, anvertitu shi atselj di adiyiu, easti bună practică llara a mănjlol spesu shi cu ngătani dupu tsi avets tocată objecti shi suprăfatsi dipotentsialu pinghiniti, ninti di să tocats prosupu, ochlji shi gura.

Săntu profesionishtlji a ngătanu sănătător tu kindhin ti infectari cu noulu Coronavirus?

Ye, aestu grup di profesionishts săntu tu kindhin, cătse elji cadu tu contact cu pantsientslji cama multu di populatsionu general. Organizatsionu Cozmic ali Sănătati, recomandă cara profesionishtslji a ngătanu sănătător, s'aplică masili lipsiti di nintidănăseari shi ti controlari ti prezentsa a infexioanilor tu generalitati shi a infexioanilor a adiyiu diahoryia.

SUPRĂFATSILI SHI IYIENA

Cai sântu regulili ti disinfectari/llara a mǎnjlor

Llara a mǎnjlor shi disinfectara sântu cheia ti nintidănăseara a infexionu. Lipseashti ta s'llămu mǎnjli spesu shi dintregu cu sâpuni shi apă ti nu ma ptsănu di 20 secondi. Ancă sâpunea shi apa nu sântu disponibili, poati ta si ufiliseastă tutashă vǎrnu solutsion cu bază alcoholică ma susu di 60%.

Cătu kiro suprăbăneadză noulu Coronavirus pisti suprăfatsă ?

Informatsioanili di nintikiro spunu că virusu poati ta s'băneadză niscănti sâhâts, shi cătse easti ninga tu studiari. Ufiliseara a disinfectantslor simpli, poati ta s'vatămă virusu, frenându axia a lui ti infectari omlu, ca disinfectantu cu 75% alcohol (ethanol) i 1% cu bază di Clor(alghisitor).

Easti sigură lloara a pachetslor dit Chină i di alti stati identificati cu virus ?

Ye, easti sigur. OCS (Organizatsionu Cozmic ali Sănătati) declarăshti că oaminjlji tsi ashteptu pacheti, nu kindhinipsestu ta s'cadă tu contact cu noulu Coronavirus, cătse ellu nu easti pi stătură ta sã suprăbăneadză ti lungu kiro pisti suprăfatsă.

TUTIPUTA(PRICIA)

Poati ta s'infecteastă oaminjlji cu noulu Coronovirus, di tutiputa(pricia) ?

Xitesearili detaliati disviliră că tu Chină la anlu 2002, SARS-CoV si transmetă di matsili la oaminj shi, tu anu 2012 tu Arabia Saudită, MERS-CoV di la gamili tu oaminj. Si cānostu mults coronovirusi tsi tserculeadză la prici ma tsi ninga nu aru infectată oaminjlji. Cāndu sistima a văghiarilji ma si bunăreashti tu Cozmu ntreg, poati ta s'undziastă ta si dizviliastă cama mults coronovirusi. Izvuru a noulu coronovirus, nu easti identificat ninga. Si supozāshti că protili cazuri pit oaminj tu Chină, curră di izvuru tutipător.

Poati ta s'mi infectestu di pricia(tutiputa) di n'casă ?

Nu, ti momentu nu ari ninga provi shtintsifică cara pricia di n'casă ca cānili shi matsa, s'poartă virusu i s'u arāspāndeastă nāslu. Ma si recomandeshi ta si lla mājli cu apă shi cu sāpuni uflisindu solutsion cu baze alcohol dupu contactu cu pricia(tutiputa).

Easti pātutu importu ali tutiputi(prici) dit Chină?

Di furnjia ali prezentsi a llāngoarilor alākitoari tu niscānti soi di tutiputi tu Chină, goallā ptsāni tutiputi yii shi producti niculucrati sāntu autorizati ti importari di partia a CE dit Chină.

Nu ari nitsiună provă cara vārnă di tutiputli, i productili di orighina pricioază, autorizatā ti intrari tu Comunitatea Europeană, s'prezentă kindhin sānātător ti politadzlji a shtāllui comunitat, ti furnjia ali prezentsi SARS-CoV-2 tu Chină.

Easti pātutā importara a productslor māncăturoari dit Chină ?

Ashā ca cum importu ali tutiputi shi a productslor tutiputoari, ti furnjia ali stāturi di sānātatia ali tutiputi tu Chină, goallā niscānti producti māncăturoari cu orighinā tutiputoarā, sāntu autorizati ti import tu CE dit Chină, cu conditsionu cara eli s'umplā căftarili stricti di sānātati shi s'hibā controlati.

Ti idhljili argumenti, cālātorlji tsi intrā tu teritoru doganal a Comunitatu European, nu si allasā s'aibā tu bagaju a lor carnā, producti di carnā lapti shi producti di lapti.

NINTIDĂNĂSEARA, DIAGNOSTICARA SHI TRATARA

Cum potu ta s'apur sina di noulu Coronavirus ?

Coronavirusu furnjiseashti simptomi tipitsi adiyătoari. Ma hima si aducu recomandatsioani printsipali:

- Llats mănji spesu cu apă shi săpunishi curatsli năslu cu pastritor di bază alcoholică;
- Căndu tushats shi strimtăts, anvilits gura shi nara cu turrara a cotu i cu ună cumată di carti. Arrucats cuinoară shameia di carti tu cănistră a armăsiturilor shi dapoa llats mănji;
- Afăritsvă di contactlji strrimts cu caitsido cara ari temperatură shi tushări;
- Tsănets distantsă curmată - nu ma ptsăn di un metru- di alts oaminj, diahoryia căndu tushadză, strimteadză i aru hievări, cătse virusu si află tu kicutli a scuiatu shi poati ta si transmeteastă intru adiljarilji tu distancă aprukiată.
- Afăritsvă di contactlji cu păzara a prăvdzlor shi agrimilor yii tu bārrii iu si află coronocirusu shi nintidănăsits contactlji niapăriri cu prăvdz yii i cu suprăfatsi cara aru fută tu tocari cu prăvdzli.
- Afăritsvă di consumara a productlor di carnă niadărată i ptsăn-adărată. Carna, laptili nicullucratu i organili a prăvdzlor, lipseashti si trateastă cu ngătani, uflisindu hăllăts di apărari tu trop tsi si dănăpartă contaminarea.
- Călătorlji cara aru avută tocari cu cazuri confirmati i expozari directă cătă un izvur di infexion, lipseashti si bagă tu oservari yitrescu. Tocarili cu kindhin analtu, lipseshti ta s'dănăpartă căljurărili ti perioada a incubatsionu până tu 14 di dzăli.
- Nu agărshats că ari niscănts furnjitori ti llăngoarili adiyătoari shi noulu Coronavirus poati ta s'hibă un di năsh. Ancă avets

simptomi lishoari shi avets futã tu kirollu dit soni tu Chinã, stãtets acasã pãnã cãndu simptomili si lãshuradzã aplicãndu masuri iyienichi, iu si anvãrtestu iyiena a mãnjlør shi atsa adiyãtoarã.

Si transmeteshti virusu intru di cala mãnçãturoarã ?

Diurdinaru, llãngoarili adiyãtoari nu si transmetestu cu mãnçãturã tsi cututatsa lipseashti si trateastã respectãndu practichili buni ali iyieni shi dipãrtãndu a contactu anamãsa di mãnçãtura niculucratã shi atsãljei adãratã.

Lipseashti ta s'tsãnu mascã ti apãrari ?

Organizatsionu Cozmic ali Sãnãtati (OCS), recomandeadzã ta s'tsãnets mascã goallã cãndu shubiits cã poati ta s'hits infectats di noulu Coronavirus shi avets simptomi ca tushãri, sturtãri i ancã adãrats ngãtani ti un person shubiitu ti infexion cu noulu Coronavirus (Cala dit soni tu Chinã shi simptomili adiyãtoari). Ufiliseara ali maschi agiutã ti sinurara a rãspãnderilji a kicutlor di skukiatu shi intru nãsi, atsãlor di virusu ma lipseashti ta si avinã shi alti masuri di iyiena adiyãtoarã shi a mãnjlør. Nu easti ananghi ta s'tsãnets niscãnti maschi unã pisti allantã.

Cum lipseashti s'u nvestu shi s'u scotu masca ?

Ia cã cum lipseashti ta s'fãtssets:

1. ninti di s'bãgats masca, llats manjli cu sãpunishi apã i cu vãrnu solutsion cu bazã di alcohol
2. anvãlits gura shi nara cu mascã siyurupsinduvã ta s'vã cadã ghini pi prosup.
3. nu u tocats masca alungã di bãgari-ancã u tocats, llats mãnjlø.
4. cãndu masca si audã i si amoalãdzã di igrasii, u locacãtsãmu cu unã altã nau shi nu u ufilisimu napoi cãtse aesti maschi sãntu goallã ti unã oarã ufiliseari.
5. scutets masca acãtsãndu di lasticu shi nu tocats partia di dininti a ljei.
6. arrucatsu cuinoarã tu un trastu nchisu shi llats mãnjlø.

Cându un cazu si achiamă confirmatu cu nou coronavirus ?

Cându năslu rezultă pozitivu llungă a testarilji cu metodi moleculari ti 2019-nCoV

Tsi lipseashti si adară cându si shubieshti ti un cazu cu noulu Coronavirus ?

Tu contextu a isharilji a unui aghentu infectivu ti cara nu si cănoashti tropu a transmetarilji directă di om la om shi kindhinu epidemicu shi biologhicu, cathi cazu shubiitu lipseashti ta si trateastă ca dupu protsedura generală bazată la legea 15/2016 ti llăngoarili infectivi.

tuts yiatslji a kentrilor sănătătoari tsi tratestu un patsient cara si shubieshti că easti infectatu cu noulu Coronavirus, lipseashti ta s'informeadză ca dupu legea 15/2016 shi s'contacteadză yiatru infexionistu shi Kentru Natsional di Urganțesă ma, cama ninti si ndreagă angățanu a lui cu măsuri apărătoari, tu trop tsi si dipărteastă contactu cu allants patsients shi ashă, shi tu lipseara a semnilor tu favoru a transmetarilji di om la om.

Ari vaxină ti aestu soi nau di Coronavirus ?

Cându ună llăngoari easti nau, nu ari vaxină ti năsă shi poati si lipseastă niscants enj până si adară ună nau.

Ari tratari ti COVID-19 ?

Diactualu, nu ari ună tratari spetsifică ti llăngoarili di Coronavirusu. Cututatsa, multi di simptomili poati si trateastă tu spindzurari di stătura clinică a patsientu. Angățanu andoapritor poati s'hibă mult efectiv. Cundutsi studiu ti terapia spetsifică.

Poati ta s'hibă antibiotitslji uflisitori ti nintidănăseara a infexionu nou di Coronavirus ?

Nu. Antibiotitslji nu sântu efectivi contra cu virushlji cătse si activeadză goallă contra a infexionilor bacteriali.

RECOMANDĂRI TI CĂLĂTORI

Tsi si recomandeadzã ti cãlãtorlji ?

- Si recomandeadzã ta s'pindzets cãlãtoarili la bãrrili tu kindhinu ali llãngoari tu Chinã. Bãrrili di kindhin tu Chinã, li aflats tu fãtsli di internet a OCS(Organizatsionu Cozmic ali Sãnãtati).
- Ancã vi dutsets tu Chinã, tu bãrrili tu kindhin si recomandeadzã s'vi vaxinats contra a gripu sezonal nu ma ptsãn di dau stãmãnj ninti di cãlãtoari. Aestã vaxinari dau stãmãnj cama ninti di ankiseara ti cali, easti ti fitseri cama efcullã diagnoza shi menageara a cazlor shubiits, avendu tuminti simptomi undziti intru coronavirusu shi gripu, ti dipãrtara ali cubãnara a doi virushlor tu idhiu organismu shi ti ptsãneri intrara tu salla ali urghentsi ti complicatsioani gripali.
- Si recomandeshiti tutashã ta s'dipãrtats vizitili pit pãzãri a productlor mãncãturoari freschi di orighinã tutiputoarã yii shi tiljati, s'fudzits di tocari cu oaminj tsi aru simptomi di dhisculii tu adiyari shi llats manjli spesu.
- Ancã un person disfashã simptomi di adiyari (tushari, dor tu gurmaz, dhisculii tu sufluturã) eno esti tu bãrrili a kindhinu, lipseashti ta s'caftã ngãtani dicuinoarã yiatritoarã.
- Ti tuts personjlji cara, tu 14 di dzãlili dit soni, aru intratã tu Arbinishii dupu tsi aru stãtutã tu bãrrili ali Chini tocati di epidemii ca cum easti identificatã di OCS, aici personjji lipseashti ta si autocontroleadzã shi autocarantineadzã.

Ancã simptomili ali sufluturi(heveri, tushari, dor di gurmaz, dhisculii tu adiyiu) tihisestu tu dauli stãmãnj dupu turrara di bãrrili a kindhinu:

- contactats numru a telefonu hãrrãdzit ali Urghentsi Natsionalã 127
- nvishtets unã mascã chirurgicalã ancã hits tu contact cu alts personj.
- llats diregular mãnjli

Tsi lipseashti si adarã ancã kirollu dit soni avets stãtutã tu bãrrili a kindhinu ?

Personjlji xanaturnats tu Arbinishii, dupu tsi aru shãdzutã tu bãrrili pinghiniti di epidhimii tu Chinã, tu 14 di dzãlili dit soni ti informatsioani di ma nullo s'contacteastã la Institutu ali Sãnãtatea Publicã.

Cãtu va si allundziastã aestã pischineri epidhmicã ?

Diactualu nu easti pãtutã previderea ca catã va si allundziastã pischinera epidhimiologicã shi cã cum va si disfashã. Avemu ta s'fitsemu cu un virus nou shi amulti nilimpidzãri. Ti exemplu, nu si shtii ancã transmetara va si dipunã allungã di Viarã, ca cum si bagã oarã ti gripu sezonal.

GRAUNIA

Aru muljerli tu graunii kindhin cama analtu ti disfāshari formi greli di COVID-19 ?

Nu ari dati shtintsifichi stri aksesu a muljerlor tu graunii cātā coronavirusu. Graunia anvārteshti allāxeri tu sistima imunitarā cara poati s'avdagā kindhinu a lloarilji a infexioanilor virali ali sufluturi, deadun cu atselu a coronavirusu. Ahoryia di aestā, muljerli greli, poati sã spunā kindhin analtu ti disfāshara a unei formā grau a infexioanilor virali di sufluturā.

Cututatsa, ligatā di transmātara a COVID-19 shi ti muljerli greli, si recomandeadzā si yia axioani normali nintidānāsitoari ti njicurari kindhinu a infexionu, ca cum easti llara spesu a mājlor shi dipārtara di tocara cu oaminj llāndzāts.

MĂSURI ANDREPTU DI VURTUSHĂRA A CONTROLU PIT PUNCTILI DOGANALI.

Izvuru: <https://infocoronavirus2019.al/kontrolli-ne-pikat-kufitare-urgjenca-mjekesore/>

Institutu di Sănătatea Publică, tu cuordinari cu Inspectoriatu Statal di Sănătati, Autoritatu Portual tu Durres shi Operatoru Sănătător, ari adărată shi bāgatā pi funxionari lista a ntribarilor stri controlu a cālătorlor ti cazuri shubiiti cu llāngoari infectivi (tu evidentara spetsială a COVID-19) ti cathi punctu sinurial la tuti niveluri di loc, amari shi aeră; iu si ia dati sahti tu idhiu kiro ti locbānara, locankisera ali cali shi tranzitu ma shi dati clinichi stri infexionu adiyitor i semni clinichi cu stridomnari di temperaturi shi di tusi.

Easti adăratu protocolu stri llāngoarili furnjuisiti di COVID-19 shi regulili a informarilji shi avinarilji ti cazuri shubuiiti tu aeroplan, aeroport, limani, puncti sinuriali di lloc adaptandu atsa a SARS-u ma shi alti manuali.

Easti adărată scheda a cālătoru ti tsido nivel di puncti sinuriali di amari, lloc shi aeră di cara si ia dati demografichi: locbānara, numa, pronuma, nr di contact, locankisera shi tranzitu a cālătoru.

La tuti punctili sinuriali di loc shi di amari si sântu ndreapti ambienti ahorlja ti stătura di ptsānkiro a cazlu shubiiti aplicāndu algorithmu a ashtāptarilji ti transportu a cazlor shubiiti.

Tu aeroportu “Nene Tereza” shi la limanu di di Durres, ari ambienti definiti ti izolari shi ti carantina di ptsānkiro.

Sāntu adăratu treinari la punctili doganali cu personelu ali sântati publică shi a punctilor sinuriali.

Inspectoriatu Statal di Sănătati, ma adarā disistematicu, valorizarea, monitorarea stri dezinfektara shi coanditsioanili iyieno-sanitari a tuti punctilor doganali di tsido nivelu.

TI POLITADZLJI

Izvuru: <https://coronavirus.al/per-qytetaret/>

Ti tsido politu:

Si pitripseashti:

- Zbătera a piciciorlor tu bārrili urbani shi ni asutsats cu alts personj tu bratsu nuntru di fashu a oraru allāsatu di organili kompetenti.
- Zbătera ti ananghili bazā a adutserlor di producti māncāturoari i farmatseutichi, nuntru di fashu a oraru allāsatu di organili kompetenti.
- Zbătera a personjlor pāljisits cu autorizari di organili kompetenti i tu cazuri di emergentsi sānātātoari i ti asutsitori ti llāndzāltslji tsi yia servitsiu tu spitalju.
- Zbătera pit parcuri, bārru prasini dishchisi shi tu bārru urbani respectāndu furtisira ti nu adunari di cama mults di doi personj, carta lipseashti ta s'tinjiseastā distantsa di nu ma ptsānu di doi metri anamāsa di nāsh.
- Zbătera a metsilor di transport pāljisiti cu autorizari spetsialā di autoritātsli kompetenti shi a metslor a transportu a lucritorlor tu institutsioani publichi shi/i privati, ta s'kiçllufureastā tu periodi di kiro definitu cama ninti.
- Cāftara ti autorizari ti metsu personal si adarā tu fatsa ON-line ali Politsii di Statu shi voi putets ta s'vi pāyiāsisits goallā dupu xitāseari shi aprovari di streçturili furtisitoari.
- Kiclufurara goallā cu autoveturi personali 4+1 andreptu i di Elladha.

Si dănăseashti:

- Ishâra di n'casâ dzua di Sâmbătâ tu oraru datu di kivernesia pânâ dzua di Llunâ tu oraru di prota pitripsitu.
- Di data 30 di Mars, ishâra tu pãzari ni scoasa adhlji digitalâ cu e-mail i cu telefon pi numa ali fumelji intru aplicatiõnu online.
- Nu-autocarantina furtisitoarâ a politadzlor vinitis dit zonili pinginiti di infecsiõnu COVID-19. Si condamneshiti cu globâ tu masa di 700 000 (shaptisuti di njilji) leki.
- Zbãtera cu metsili di transportu public shi privat a cãlãtorlor intru- polili shi avãrrigãra -poli, pânâ tu un andoilu urdin.
- Zbãtera cu metsi di transport ca autobuzi, autoveturi sh'alti, tu intrari shi ishari dit punctili doganali ahurhindu dt. 23:59 ali dati 15.03.2020.
- Kiclufurara a metsilor di transportu public shi privat, anvãrtiti shi autoveturili privati pit bãrrili shi orarlji definitis di organili competenti. Si condamneshiti cu scutera ali adhia di kiclufurari ti unã perioadã di trei enj shi cu blocara a autometsu.
- Zbãtera pit parcuri, bãrri prasini shi zoni urbani adunats tu ma mults di doi personj. Lipseashti si tsãnã distantsa di doi metri.
- Zbãtera ti politadzlji nafoarã orarlji definitis di organili competenti. Si condamneshiti cu globã di 10 000(dzatsi njilji) leki shi cu blocari 3 mesh ti autometsu privat ancã si domneashti un tetiu.
- Zbãtera pit parcuri, bãrri prasini shi zoni dishchisi urbani i amienti publichi dishchisi. Si condamneshiti tu masa di 20 000 (yinjits njilji) leki shi cu blocara a autometsu ancã domneshti un tetiu.
- Zbãtera a piciciorlor pensionishts tu bãrrili urbani pânâ tu un adoil urdin ahoruia di cazuri cãndu si domneashti di unã autorizari ti zbãteri i ti urghentsã sãnãtãtoarã.

- Zbătera a călătorlor ti Itali.
- Transportu a călătorlor ti shi di Elladhã intru a căljurlor aerali, amareni shi a lineilor aprovatì internatsionali locutoari i a taxiilot cu adhlji statalã.
- Disfãshara a avtivitãtslor publichi shi nu-publichi, ca avtivitãts culturali, sportivi shi conferentsi i adunarili masivi tu locuri nchisi i dishchisi ca contserti, meetinghi, avdzãri publichi. Si condamneshi contradutsera cu globã di 5 000 000(tsintsi milioani) leki ti organizatorlji shi dãnãsera a avtivitatu.
- Intrara a asutsãtorlor shi a fumeljarlor a patsientslor tu ambientslji a servitsiu ali urghentsi yiatricsã, institutsioanili a ngãtanu sãnãtãtor, ambientslji a servitsiu spitaljor iu si afflã sum angãtan spitaljor patsientslji, goallã ahorlja di cazurlji cãndu ari cãftari agiumtã di directoria spitaljoarã. Si condamneshi cu globã tu masa di 500 000(tsintsisutidinjlji) leki ti asutsãtoru shi/i ti fumeljaru a patsientu shi ti personu furtisitor tsi easti angãrcatu cu executara ashtãlui regul.

TI BISNESLJI

Si pitripseashti tu tsido kiro:

- Transportu internatsional a lucrilor (anvãrtiti shi Italia cu Elladha)
- Autometslji tsi arrãspãndestu producti i dhiafuri servitsi.
- Servitsiu pit casi delivery i catering.
- Zbãtera acreditatã ti lucritorlji ali Posti, servitsljiilor ti siyuria a construcsioanilor, transportu internatsional shi alts servitsljiilor printsipali.
- Si pitripseashti goallã tu padia aprovatã a oraru.
- Comercializara a productlor mãncãturoari cu ptsãnimi i cu multsimi, a yitriilor, productlor yiatriaschi shi institutsioanilor finantsiari.

Va si allasã dishchisi nuntru di fasha a shtãllui oraru goallã:

- Supermarcheti
- Marcheti
- Farmatsii
- Puncti di carburanti
- Banchi
- Veterineri
- Oficini
- Servitslji sotsiali
- Activitãts cara va s'cunducã lucru (companiili si ngarcã si tinjiseastã conditsioanili ali asfalii, distantsi shi iyieni ti lucritorlji a lor)
- Agrucultura

- Tutiputa
- Peshtara & Apacultura
- Produtsera a mâncăturilor
- Produtsera a berilor, tutumilji
- Produtsera & culucrara a yitriilor
- Mineralilor
- Petrolu shi Gazu
- Fasonlji
- Coll Center-lji
- Metalurghia
- Cautsuk & Plastica
- INdustria Chemică
- INdustria electrică
- Culucrara a lemnu
- Energhia, Gazu shi Aera Conditsionată
- Produtsera a apilji
- Construcioani
- Vindera a autometsilor
- Ancumpurara shi vindera a pâljlisljilor electronichi

Si dănăseashti tu tsido vahti:

- Ascellara ali tinjii a vinderilji ti productili mâncăturoari, yitriili, pâljlisljili, shi servitsljili
- Penalizara di partia a bancălor i di institutsioanilor finantsiari a subjectlor tsi spunu niputeri pâlfitoară creditoară tu perioada Mars-Mayu
- Exportu a yitriilor i pâljlisljilor yiatiaschi, nafoară di Republika ali Arbinishii.

- Dishchidera a bar-lor, restaurantlor, fast-foodlor, pab-lor, localilor di noapti, palestrilor s
- Disponibilitatea a servitsljiilor tu clinichi shi cabineti dentari.
- Organizara a cathi activitat tsi adună mults personj

Si nchidu:

- Kentrili comertsiali
- Objecturi religioazi
- Institutsioanuri di nvătsămentu
- Librariili
- Bibliotechili
- Muzeumuri
- Gomisteriili
- Vinditoari ti nvishteri & păputsi
- Puncturi a materialilor ti construcsioani
- Vinditoari ti tapitserii shi kilimi
- Electrocasali
- Cantselariili
- Materlji sportivi
- Instrumenti muzicali
- Vinditoari ti gioacatoli
- Vinditoari di liluci
- Vinditoari di pricia agră
- Vinditoarili di Asimurii
- Mobilierii
- Galeriili di Artu
- Servitsiu di mănăcături shi bieri (ahoryia di catering/delivery)

- Activitâts recreatsionali
- Barbier, paruchier
- Kentrili estetichi
- Masili strimtuosi ti bizneslji a productlor mâncâtorori shi farmatseutichi.

Tuti subjectlji cara vindu producti mâncâturoari shi alti producti tu multsimi, cara sântu di vrenuvveri ti cufrâmtara ali stâturi ali epidhemii, sântu furtisits ta s'yia măsuri ti tsânera a rezervilor tsi vindu ti ună perioadă di trei mesh i tu conformitati cu alungetsa di bană a productu. Materljili ancupurati, cu scăpo ti cufrâmtara ali stâturi, cându, cu dipiseara ali pandhimii nu sântu vinduti tu mercatu elefirtu, cu căftari di'a subjectu, poati ta si vindă la Directoria Generală a rezervilor Materiali a Statu, ca dupu fatura cu cara aesti materlji sântu ancupurati.

Tuti subjectlji tsi vindu tu multsimi yitrii/păljljlji yiatriaschi, subjectlji tsi adaru yitrii/pâyisyi yiatriaschi shi subjectlji tsi aproakiă servitsi sânăătoari, s'hibă etimi shi s'yia tuti măsurlu di ananghi ti asfălăsari adutseri di yitrii shi păljljlji yiatriaschi shi ti aprukiari servitsi sânăătoari di anangji, tu cadhuru a cumfrâmtarilji ali stâturi di emergentsă furnjisită di COVID-19.

Nilloara a măsurlor ca cim ma nsusu, si condamneashti cu globă tu masa 5 000 000(tsintsi milioani) leki shi cu aurrari di protsedurili a procurara publică ti ună perioadă 3-enjară, di partia ali Aghetsii ti Procurara Publică.

TI LUCRĂTORLJI ALI ADMINISTRATI PUBLICĂ

Si pitripseashti:

- Adarara ali furtiseari a lor, aproapea di institutsionu iu sântu lucrಿಸits, goallã tu fashu a oraru pitripsitu.
- Lucritorlji tsivili shi atselj ali administrati publicã, poati s'aplicã cathi furtii funxionalã (ancã si apruveashti di eproru ndreptindreptu i di titularu a institutsionu) tu coanditsioanu ali banesi, intru di comunicara telefonicã i di alti tropuri di comunicara electronicã (ahorja di aplicara a shtâljei apofãsi ti personelu sãnãtãtor)
- Titularlji a institutsioanilor cara ti furnjia ali furtii llu si lipseashti ta s'ufiliseastã autometsu, prezentã la organili competenti cãftari logicã ti zbãtera cu autometsu statal i privat, ta si pãljiseastã cu adhlji spetsialã.

Si dãnãseashti:

- Zbãtera pi cicioari, cu autometsi privati i statali a lucritorlor a administratilji publicã a institutsioanilor kentrali shi atsãlor locali (lucru a cara nu si leagã cu terrenu), nafoarã di fashu a oraru pitripsitu.

TI LUCRITORLJI A SEKTORU PRIVAT

Ti tuts lucritorlji a sektoru privat tsi potu s'adarã aktivitatu a lor tu padia definitã (vedz categoria "Bisnesi")

Si pitripseashti:

- Zbãtera ti lucru respectãndu orarili.
- Autodeclarara shi pãljiseara cu autorizari ti metsu a transportu cãndu shefu a institutsionu corespondant nu poati ta s'aproakiã altu metsu (ti autoveturi 4+1 si pitripsestu pãnã tre personj tu autometsu, iu aici portu nvãscuti maschi, mãnushi shi disinfektant; Ti motometsuri si pitripsesti goallã un person cara lipseashti s'hibã pãyãsitu cu mascã shi cu cascã)

Si dãnãseashti:

- Zbãtera shi lucru nafoarã di fashu pitripsitu.
- Cathi protsedurã ti lucriseari personel.

Aestã tipuseari (editsion) si adãrã cu andrupara finantsiarã a Comunitatu European shi a Consiliu European. Punctividearili expressi aoa, tu nitsiun cazu nu si poati ta si yia ca bazã ti reflectari opinionu ufitsial a nitsiunã parti.

Financiar
nga Bashkimi Evropian
dhe Këshilli i Evropës

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Zbatohet
nga Këshilli i Evropës